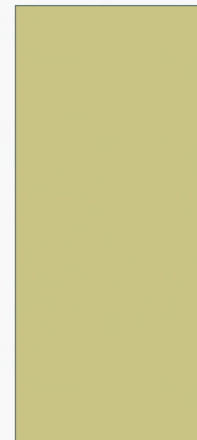

พระธรรมนุญศาลและ ระบบศาลยุติธรรม

อาจารย์จตุรงค์ เพิ่มรุ่งเรือง

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

- ศาลยุติธรรมในปัจจุบัน
- การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม (มาตรา 1)
  - 1. ศาลชั้นต้น
  - 2. ศาลอุทธรณ์
  - 3. ศาลฎีกา
- เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- 1. ศาลชั้นต้น
- ประเภทของศาลชั้นต้น (มาตรา 2)
  - - ศาลแพ่ง ได้แก่ **ศาลแพ่ง** ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี
  - - ศาลอาญา ได้แก่ **ศาลอาญา** ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญาพระโขนง ศาลอาญามีนบุรี
  - - ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลแพ่ง
- เป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวงและคดีอื่นใดที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น
- ศาลแพ่งมีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลแพ่งตลิ่งชัน และศาลยุติธรรมอื่นตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้
- ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง และคดีนั้นเกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่ง ศาลแพ่งอาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจ

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลอาญา

- เป็นศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน และศาลอาญามีนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลอาญานั้นจะยื่นฟ้องต่อศาลอาญาก็ได้ ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลอาญาที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะโอนมาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลจังหวัด
- เป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นที่ตั้งประจำในแต่ละจังหวัดหรือในบางอำเภอ มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดนั้นได้กำหนดไว้ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น
- ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัด และคดีนั้นเกิดขึ้นในเขตของศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวง ศาลจังหวัดนั้นต้องมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจ

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลแขวง

- เป็นศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีทั้งคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท และคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้ (มาตรา 25)

- ถ้าศาลแขวงเห็นว่าสมควรลงโทษจำเลยเกินอัตราดังกล่าวแล้วก็ให้มีอำนาจพิพากษาได้แต่จะต้องให้ผู้พิพากษาอย่างน้อย 1 คนตรวจสำนวน และลงลายมือชื่อในคำพิพากษา เป็นองค์คณะ

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- 2. ศาลอุทธรณ์ (มาตรา 3)
- ศาลอุทธรณ์มีทั้งหมด 10 ศาล
  - - ศาลอุทธรณ์กลาง 1 ศาล
  - - ศาลอุทธรณ์ภาค ภาคละ 1 ศาล รวม 9 ศาล

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- เขตอำนาจของศาลอุทธรณ์
- ศาลอุทธรณ์มีเขตตลอดท้องที่ที่ไม่ได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค ในกรณีที่มีการยื่นอุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ และคดีนั้นอยู่นอกเขตศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์อาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ (มาตรา 21)

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ มี 18 ศาล ได้แก่
- 1. ศาลแพ่ง 2. ศาลอาญา 3. ศาลแพ่งธนบุรี 4. ศาลอาญาธนบุรี 5. ศาลแพ่ง
กรุงเทพใต้ 6. ศาลอาญากกรุงเทพใต้ 7. ศาลแพ่งมีนบุรี 8. ศาลอาญามีนบุรี 9. ศาล
แพ่งตลิ่งชัน 10. ศาลอาญาตลิ่งชัน 10. ศาลแพ่งพระโขนง 11. ศาลอาญาพระโขนง
12. ศาลแขวงพระนครเหนือ 13. ศาลแขวงพระนครใต้ 14. ศาลแขวงธนบุรี 15.
ศาลแขวงดุสิต 16. ศาลแขวงปทุมวัน 17. ศาลแขวงดอนเมือง 18. ศาลอาญาคดี
ทุจริตและประพฤติมิชอบ
- นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์ยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับยาเสพติด และคดี
คำมนุษย์ที่อุทธรณ์มาจากศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติวิธี
พิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.
2559

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลอุทธรณ์ภาค รวม 9 ศาล ได้แก่
- ศาลอุทธรณ์ภาค 1 มีเขตศาลในจังหวัดชัยนาท จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง
- ศาลอุทธรณ์ภาค 2 มีเขตศาลในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัด สระแก้ว
- ศาลอุทธรณ์ภาค 3 มีเขตศาลในจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีเขตศาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี
- ศาลอุทธรณ์ภาค 5 มีเขตศาลในจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน
- ศาลอุทธรณ์ภาค 6 มีเขตศาลในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดอุทัยธานี

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- ศาลอุทธรณ์ภาค 7 มีเขตศาลในจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสุพรรณบุรี
- ศาลอุทธรณ์ภาค 8 มีเขตศาลในจังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร จังหวัด นครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง และจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ศาลอุทธรณ์ภาค 9 มีเขตศาลในจังหวัดตรัง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- 3. ศาลฎีกา

- คือ ศาลสูงสุดซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา นอกจากนี้ ยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น เช่น
  - - ศาลชั้นต้นตามที่กฎหมายบัญญัติ ให้เสนอต่อศาลฎีกาโดยตรง
  - - พิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายบัญญัติ ให้เสนอต่อศาลฎีกาโดยตรง
- องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน แต่หากคดีใดมีปัญหาสำคัญ ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในวันที่มีการจัดประชุมใหญ่ แต่ทั้งนี้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

1 1 แผนกคดีในศาลฎีกา

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

- การตั้งหรือยุบเลิกศาล
- - การจัดตั้งหรือยุบศาลยุติธรรม จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ
- - การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ให้กระทำได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 1. ตำแหน่งผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล มาตรา 8, 9, 10
- ศาลฎีกา เรียกว่า ประธานศาลฎีกา
- ศาลอุทธรณ์ เรียกว่า ประธานศาลอุทธรณ์
- ศาลอุทธรณ์ภาค เรียกว่า ประธานศาลอุทธรณ์ภาค
- ศาลแพ่ง เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
- ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- ศาลแพ่งธนบุรี เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี
- ศาลอาญา เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
- ศาลอาญากกรุงเทพใต้ เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากกรุงเทพใต้
- ศาลอาญาธนบุรี เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- นอกจากนี้ยังมีผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้นอีก คือ
- ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลล้มละลายกลาง ศาลเหล่านี้ผู้ที่เป็นผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในกิจการของศาลก็มีตำแหน่งเป็น “อธิบดีผู้พิพากษา” เป็นต้น

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 2. ตำแหน่งผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบว่างลงหรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้ (มาตรา 8 วรรค 2)
- “ว่างลง” = บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นไม่มีแล้ว อาจเพราะตาย ลาออก หรือ ย้ายไปดำรงตำแหน่งอื่นก็ได้
- “ไม่อาจปฏิบัติราชการได้” = ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นยังคงอยู่แต่ในระยะเวลา นั้น หรือในวันนั้นไม่สามารถมาปฏิบัติราชการได้ เช่น ป่วย ลากิจ หรือ ไปปฏิบัติราชการ ต่างจังหวัด ไปต่างประเทศ
- ในการทำการแทนตาม มาตรา 8 วรรค 2 กำหนดให้ “รอง” เป็นผู้ทำการ แทน (ที่มีอาวุโสสูงสุด) ถ้า “รอง” ที่มีอาวุโสสูงสุดไม่อาจปฏิบัติราชการแทนได้ ให้ “รอง” ที่มีอาวุโสถัดลงมาทำการแทน

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- มาตรา 8 วรรค3, วรรค 4 แนวทางแก้ไขหาก “รอง” ทั้งหมดไม่อาจทำการแทนได้
- มาตรา 8 วรรค 3 ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้นเป็นผู้ทำการแทน // ถ้าผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงไม่อาจปฏิบัติราชการได้ จึงให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับเป็นผู้ทำการแทน
- มาตรา 8 วรรคท้าย กำหนดว่า “ผู้พิพากษาอาวุโส หรือผู้พิพากษาประจำศาลทำการแทนไม่ได้”

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบบราชการศาล

- 3. ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในศาลจังหวัดและศาลแขวง (มาตรา 9)
- ศาลจังหวัด, ศาลแขวง ให้มีผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ศาลละ 1 คน
- กรณีที่ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลไม่อาจปฏิบัติราชการได้, ตำแหน่งว่างลง //ต้องมีผู้ทำการแทนตาม มาตรา 9 วรรค 2
- กรณีศาลจังหวัด / ศาลแขวงไม่มีตำแหน่ง “รอง” เมื่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลไม่อาจปฏิบัติราชการ ได้, ตำแหน่งว่างลง ผู้ที่จะทำการได้คือ ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้น // ถ้าผู้พิพากษาที่มีอาวุโส สูงสุดในศาลนั้นไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับเป็นผู้ทำการแทน
- นอกจากนี้ หากผู้พิพากษาในศาลจังหวัด หรือศาลแขวงนั้นไม่อาจทำการแทนได้ มาตรา 9 วรรค 3 ได้กำหนดให้ “ประธานศาลฎีกาสั่งผู้พิพากษาคคนหนึ่ง เป็นผู้ทำการแทน”
- มาตรา 9 วรรค ท้าย กำหนดห้ามไว้ว่า “ผู้พิพากษาอาวุโส หรือผู้พิพากษาประจำศาลทำการแทนใน ตำแหน่งตามวรรค 1 ไม่ได้”

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 4. อำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล (มาตรา 11)
  - 1) ความรับผิดชอบ
    - ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น และผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จะต้องรับผิดชอบในงานของศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
  - 2) อำนาจหน้าที่
    - 2.1) มาตรา 11(1) “**นั่งพิจารณาและพิพากษาคดีใดๆ ของศาลนั้นหรือเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใดแล้ว มีอำนาจทำความคิดเห็นแย้งได้**”
    - “ทำความเห็นแย้ง” : ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาทั้งหมด หรือบางส่วนในข้อกฎหมาย และในข้อเท็จจริงและจะต้องแสดงความคิดเห็นของตนดังกล่าวด้วยว่าควรจะพิพากษาอย่างไร ความเห็นแย้งจะติดสำนวนต่อไป

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 2.2) มาตรา 11(2) “สั่งคำร้องคำขอต่างๆ ที่ยื่นต่อตนตามบทบัญญัติแห่งกม. ว่าด้วยวิธีพิจารณาความ”
- กรณี มาตรา 28 (ป.วิ.พ.) “ถ้าจะโอนคดีมาจากอีกศาลหนึ่ง หรือโอนคดีไปอีกศาลหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่จะได้รับความยินยอมของอีกศาลหนึ่งนั้นไม่ได้ แต่ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นชี้ขาด”
- กรณี มาตรา 14 (ป.วิ.พ.) “ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 5 หมื่น หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้อุทธรณ์ข้อเท็จจริง เว้นแต่ ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณานั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันอุทธรณ์ได้ หรือ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรืออธิบดีผู้พิพากษภาค แล้วแต่กรณี”
- เห็นว่า ให้อธิบดีผู้พิพากษาเป็นผู้สั่งได้ ผู้พิพากษาธรรมดาไม่มีอำนาจสั่ง
- โอนคดีแพ่ง : ถ้าศาลชั้นต้นไม่ตกลงกันก็ต้องยื่นคำร้องต่อประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นผู้ส่งโดย เฉพาะเจาะจง
- โอนคดีอาญา : การโอนคดีก็ต้องยื่นต่อประธานศาลฎีกา และประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ โอนหรือไม่ให้โอน

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบบราซิล

- 2.3) มาตรา 11(3) “ระมัดระวังการใช้ระเบียบวิธีการต่างๆที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย/ โดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดไปโดยเร็ว”
- 2.4) มาตรา 11(4) “ให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาในศาลของตนในข้อขัดข้องเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษา”
- ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในศาลนี้จะต้องปรึกษาและแนะนำ แต่การให้คำแนะนำนี้ถ้าเป็นเรื่องการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาที่มาขอคำแนะนำอาจจะไม่เห็นด้วยก็ได้ เพราะผู้พิพากษาแต่ละคนย่อมอิสระในการพิจารณา

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 2.5) มาตรา 11 (5) “**ร่วมมือกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในบรรดากิจการอันเกี่ยวกับการจัดวางระเบียบ และดำเนินการงานส่วนธุรการของศาล**” เฉพาะงานส่วนธุรการเท่านั้น ที่จะต้องประสานกับหน่วยงานอื่นๆ อีก
- 2.6) มาตรา 11 (6) “**ทำรายงานการคดี และกิจการของศาลส่งตามระเบียบ**” ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบจะต้องทำรายงานการคดี และกิจการของศาลไปยังสำนักงานศาลยุติธรรม
- 2.7) มาตรา 11 (7) “**มีอำนาจหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนด**” ประธานศาลฎีกาจะมีอำนาจหน้าที่ตาม มาตรา 11 แล้วประธานศาลฎีกายังมีหน้าที่ตาม มาตรา 5 อีกด้วย

ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล

- 5. อำนาจหน้าที่ของรองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล
- ตาม มาตรา 11 วรรคท้าย รองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล ได้แก่ รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น มีหน้าที่ตาม (2) คือ ส่งคำร้องขอต่าง ๆ ที่ยื่นต่อตน ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ
- นอกจากนี้ รองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบ ยังมีอำนาจเสนอความเห็นต่อผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบให้เรียกคืนสำนวนคดี หรือโอนสำนวนคดี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์คณะผู้พิพากษาตาม มาตรา 33 ด้วย

อธิบดีผู้พิพากษาศาล

- มาตรา 13 (แก้ไขใหม่) กล่าวว่า
- ให้มีอธิบดีผู้พิพากษาศาล ภาคละหนึ่งคน จำนวนเก้าภาค มีสถานที่ตั้งและเขตอำนาจ ตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา กับให้มีรองอธิบดีผู้พิพากษาศาล ภาคละสามคน ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในทางราชการ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมโดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกาจะกำหนดให้มีรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลมากกว่าสามคนแต่ไม่เกินหกคนก็ได้
- เมื่อตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลว่างลง หรือเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้ทำการแทน ถ้าผู้ที่มีอาวุโสสูงสุดไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้ที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับเป็นผู้ทำการแทน
- ในกรณีที่ไม่มีผู้ทำการแทนตามวรรคสอง ประธานศาลฎีกาจะสั่งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งเป็นผู้ทำการแทนก็ได้
- ผู้พิพากษาอาวุโส ผู้พิพากษาประจำศาล ทำการแทนตามวรรค1 ไม่ได้

- 1. ผู้ทำการแทนมืออธิตีผู้พิพากษาศาล (มาตรา 13 วรรค 2)

- เมื่อตำแหน่งอธิตีผู้พิพากษาศาลว่างลง หรือเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองอธิตีผู้พิพากษาศาลที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้ทำการแทน ถ้าผู้ที่มีอาวุโสสูงสุดไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้ที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับเป็นผู้ทำการแทน
- ในกรณีที่ไม่มีผู้ทำการแทนตามวรรคสอง ประธานศาลฎีกาจะสั่งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งเป็นผู้ทำการแทนก็ได้
- มาตรา 13 วรรคท้าย ผู้พิพากษาอาวุโส ผู้พิพากษาประจำศาล ไม่มีอำนาจทำการแทน

- 2. อำนาจหน้าที่ของอธิบดีผู้พิพากษาศาล (มาตรา 14)

- อธิบดีผู้พิพากษาศาล มีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบตาม มาตรา 14 วรรค 1 บัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 11 วรรค 1 ประกอบกับ มาตรา 14 (1) (2) ดังนั้น อธิบดีผู้พิพากษาศาล จึงมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำนาจของภาคตนดังนี้
  - (1) นั่งพิจารณาและพิพากษาคดีใดๆของศาลนั้น หรือเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใดแล้วมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้
  - (2) สั่งคำร้องคำขอต่างๆ ที่ยื่นต่อตนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ
  - (3) ระมัดระวังการใช้ระเบียบวิธีการต่างๆที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย หรือโดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเด็ดขาดไปโดยเร็ว

- (4) ให้คำแนะนำผู้พิพากษาในศาลนั้นในข้อขัดข้องเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษา
- (5) ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครองในบรรดากิจการอันเกี่ยวกับการจัดการระเบียบและดำเนินการส่วนราชการศาล
- (6) ทำรายงานคดีและกิจการของศาลส่งตามระเบียบ
- (7) มีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด
- (8) สั่งให้หัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมรายงานเกี่ยวกับด้วยคดี หรือรายงานกิจการอื่นของศาลที่อยู่ในอำนาจของตน
- (9) ในกรณีจำเป็นจะสั่งให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งศาลที่อยู่ในเขตอำนาจของตนไปช่วยทำงานชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือนในศาลหนึ่งโดยความยินยอมของผู้พิพากษานั้นก็ได้ แล้วรายงานไปยังศาลฎีกาทันที
- อำนาจหน้าที่ของอธิบดีผู้พิพากษามาตรา ทั้ง 9 ประการข้างต้น อธิบดีผู้พิพากษามาตรามีเฉพาะภาคซึ่งตนเองเป็นอธิบดีผู้พิพากษามาตราเท่านั้น

เขตศาลและอำนาจศาล

- เขตศาลและอำนาจศาล
- “เขตศาล” หมายถึง อาณาเขตของพื้นดินตามกฎหมายศาสตร์
- “อำนาจศาล” หมายถึง ศาลนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด หรือเป็นคดีประเภทใด

- **1.1 ศาลแขวง** กรุงเทพมหานคร มี 7 ศาลแขวง คือ
  - 1) ศาลแขวงพระนครเหนือ
  - 2) ศาลแขวงพระนครใต้
  - 3) ศาลแขวงธนบุรี
  - 4) ศาลแขวงดุสิต
  - 5) ศาลแขวงปทุมวัน
  - 6) ศาลแขวงดอนเมือง
  - 7) ศาลแขวงบางบอน

- 1.1.1 อำนาจศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเล็กน้อยทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา มีอำนาจเท่ากับอำนาจผู้พิพากษาคนเดียวตาม มาตรา 24, มาตรา 25 วรรค1
- 1) อำนาจในการออกหมายต่างๆ มาตรา 24
- มาตรา 24 “ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่ง” คือ ผู้พิพากษาทุกคน และเป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียว
- “หมายเรียก” คือ หมายหรือหนังสือที่ศาลเป็นผู้ออกเมื่อเรียกบุคคลใดๆ บุคคลหนึ่งในศาล เพื่อการพิจารณาพิพากษาคดี // ซึ่งถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งหรือหมายเรียกนี้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหมายของศาล ก็อาจจะมีโทษฐานขัดหมายหรือคำสั่งศาลได้ ฉะนั้น การออกหมายนี้ศาลแขวงมีอำนาจออกได้

- “หมายอาญา” คือ หนังสือที่ออกตาม ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ม.2(9), ม.77 สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุม ชัง จำคุก หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลย หรือนักโทษ หรือให้ทำการค้นสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง หมายอาญานี้รวมถึงสำเนาของหมายนั้นที่รับรองถูกต้องตรงต้นฉบับแล้ว // เมื่อจำเลยได้ทราบหมายนั้นแล้ว ถึงวันนัดพิจารณาจำเลยไม่ยอมมา ศาลออกหมายจับให้เจ้าพนักงานตำรวจจับตัวจำเลยนั้นมาส่งศาลได้ การออกหมายนี้เป็นอำนาจผู้พิพากษาคนเดียวกระทำได้ จึงเป็นอำนาจของศาลแขวงกระทำได้เช่นกัน
- “หมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น” ไม่มีแบบพิมพ์โดยเฉพาะใช้หนังสือราชการติดต่อกัน

- 2) อำนาจในการออกคำสั่งใดๆ ซึ่งมีใช้ในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี (ม.24(2))
- ในระหว่างการพิจารณาคู่ความอาจมีคำร้องขอต่อศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ขอให้ศาลเดินเผชิญสืบพยาน ซึ่งผู้ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ขอเลื่อนวันพิจารณา ขอระบุพยานเพิ่มเติม ขอให้ส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่น เป็นต้น การสั่งเหล่านี้เป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวหรืออำนาจของศาลแขวงที่จะสั่งได้ เพราะมิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีอันจะทำให้คดีเสร็จสิ้นไป
- แต่ถ้าคำสั่งนั้นจะทำให้คดีสิ้นสุดหรือยุติลง คำสั่งเช่นนี้ผู้พิพากษาคนเดียวหรือผู้พิพากษาแขวง ก็ไม่มีอำนาจสั่งได้เกินอำนาจของตน
- ตัวอย่างคำสั่งที่มีใช้คำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี เช่น คำสั่งให้เลื่อนการพิจารณาคดี , คำสั่งให้งดสืบพยาน, คำสั่งให้ถอนการยึดทรัพย์, คำสั่งอนุญาตให้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เป็นต้น

- ข้อสังเกต ศาลแขวงเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทุกคดีที่กำหนดไว้ตาม ม.25(4)
- - คดีแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 300,000 บาท
- - คดีอาญา ที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือนหรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งสองอย่างไม่ได้
- การที่ ม.24(2) บัญญัติห้ามการออกคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีก็ เพราะ ม.24(2) นั้น ใช้กับผู้พิพากษาทุกคน และในทุก ๆ ศาล มิใช่เฉพาะในศาลแขวงเพียงศาลเดียว

- 3) ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง (ม.25(1))
- ศาลแขวงจะมีอำนาจในการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวงนี้ย่อมต้องเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงคำร้อง หรือคำขอ ตาม ม.25(1) นี้ อาจจะเป็นคำร้องหรือคำขอนี้เริ่มนำคดีมาสู่ศาล หรือเป็นคำร้องหรือคำขอระหว่างพิจารณาก็ได้
- อำนาจการวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอนี้ตาม ม.25(1) นี้แตกต่างจาก ม. 24(2) เพราะ ม.24(2) ผู้พิพากษาจะออกคำสั่งเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องให้คู่ความมีคำร้องขอมา // แต่ ม.25(1) จะต้องมีการยื่นคำร้อง คำขอมาก่อนศาลจึงจะไต่สวนคำร้องหรือคำขอนั้นแล้ววินิจฉัยชี้ขาด จะให้หรือไม่ให้ตามคำร้องขอที่ยื่นมานั้น

- ข้อสังเกต

- 1. คำร้องหรือคำขอตาม ม.25(1) นี้ ย่อมไม่ใช่คำร้องขอซึ่งถือว่าเป็นคำฟ้องตาม ป.วิแพ่ง ม.1(3) ซึ่งหากคำร้องที่ถือว่าเป็นคำฟ้องนั้นผู้พิพากษา หรือศาลแขวง ไม่มีอำนาจไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำฟ้องหรือคำขอ เช่น คำร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นบุคคลไร้ความสามารถ คำร้องขอจัดตั้งผู้จัดการมรดก เป็นต้น
- 2. คำร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพ ในกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (ปัจจุบัน ศาลแขวงไม่รับไต่สวนคดีดังกล่าวแล้ว)

- **ข้อสังเกต** เรื่องอำนาจศาลในการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ
- อำนาจผู้พิพากษาคนเดียวในศาลชั้นต้นตามมาตรา 25 นี้เดิมบัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับตาม พ.ร.บ.ให้ใช้ฯ พ.ศ.2477) มาตรา 22 แก้ไขเพิ่มเติมตาม พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 13) พ.ศ.2534 มาตรา 3 (ต่อไปจะเรียกว่ามาตรา 22 เดิมเพื่อให้เข้าใจง่าย)
- **ตามมาตรา 22 เดิมใน (3) กำหนดให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นคนเดียวมีอำนาจไต่สวนและมีคำสั่งในการ ชั้นสูตรพลิกศพ** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมาตรา 15 วรรคแรก เดิมก็บัญญัติให้ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและมีอำนาจทำการไต่สวนหรือ มีคำสั่งใด ๆ ซึ่งผู้พิพากษานายเดี่ยวยมีอำนาจตามมาตรา 21 และมาตรา 22 (1) ถึง (5)

- ดั้งนั้นแต่เดิมอำนาจในการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพจึงเป็นของศาลแขวง พนักงานอัยการในท้องที่ที่มีศาลแขวงจึงต้องยื่นคำร้องต่อศาลแขวงให้เป็นผู้ไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม แต่ตามมาตรา 25 ปัจจุบัน ได้ตัดข้อความในมาตรา 22 (3) เดิม เรื่องอำนาจในการไต่สวน และมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพออกไปโดยไม่มีการกล่าวถึงไว้ในมาตรา 25 ปัจจุบันอีก
- ในปัญหานี้บางท่านมีความเห็นว่า การไต่สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพรวมอยู่ในอำนาจตามมาตรา 25 (1) ปัจจุบันแล้ว โดยถือว่าเป็นการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดี ทั้งปวง จึงไม่ต้องเขียนไว้อีก ศาลแขวงยังคงมีอำนาจไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ
- แต่ความเห็นส่วนใหญ่และที่ศาลถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เห็นว่าศาลแขวงไม่มีอำนาจไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพอีกต่อไป พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลอาญา หรือศาลจังหวัด ให้เป็น ผู้ทำการไต่สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 150 วรรค 5

- 4) ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา (ม.25(3))
- คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องต่อศาล ศาลมักจะสั่งประทับฟ้องโดยไม่ไต่สวนมูลฟ้อง
- คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องกันเอง ศาลจะไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนประทับฟ้อง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้จำเลยได้รับความเดือดร้อน เพราะบางทีโจทก์อาจจะแก้งจำเลย หรือบางเรื่องอาจไม่มีความผิดทางอาญา แต่เป็นความเสียหายทางแพ่งก็ได้ ตาม ม.167 ป.วิอาญา
- หากว่า คดีที่ผู้พิพากษาคนเดียวได้ไต่สวนมูลฟ้องเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวที่จะพิจารณาและพิพากษาได้ เมื่อได้ไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูล ผู้พิพากษาคนเดียวนั้นก็ยังมีอำนาจพิพากษายกฟ้องได้ เพราะคดีที่ได้ไต่สวนมูลฟ้อง เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของตนที่จะพิพากษา

- 5) อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง
- ผู้พิพากษาคนเดียว หรือผู้พิพากษาศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาท
- ในคดีที่มีทุนทรัพย์เกิน 300,000 บาท ถ้าให้ผู้พิพากษา 2 คนร่วมกันพิจารณาพิพากษา // เมื่อพิจารณาตาม ม.17 และ ม.25(4) เห็นว่าแม้ศาลแขวงจะให้ผู้พิพากษา 2 คน ก็ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า 300,000 บาทได้

- คดีแพ่งขอให้ปลดเปลื้องทุกข์ และคดีไม่มีทุนทรัพย์
- การขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เช่น คดีฟ้องหย่า ระหว่างสามีภรรยา, คดีขอให้เปิดทางภาาระจำยอม, คดีฟ้องขับไล่ให้ออกจาก บ้านเรือนหรือที่ดิน, ขอตี้ตั้งผู้ชำระบัญชี เป็นต้น
- คดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามสภาพของบุคคล เช่น การขอจัดตั้งผู้จัดการมรดก, คดี ขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเป็นผู้ไร้ความสามารถ และขอตี้ตั้งผู้อนุบาล, คดีขอให้ศาลสั่ง เป็นคนสาบสูญ เป็นต้น
- คดีแพ่งขอให้ปลดเปลื้องทุกข์และคดีแพ่งไม่มีทุนทรัพย์ จึงไม่อยู่ในอำนาจ ของศาลแขวง และผู้พิพากษาคนเดียวที่จะพิจารณาพิพากษาได้

- คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ และไม่มีทุนทรัพย์ปะปนกันอยู่
- คู่มือประธานเป็นหลัก (ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีที่มีทุนทรัพย์ และทุนทรัพย์ต้องไม่เกิน 300,000 บาท)
- คดีไม่มีข้อพิพาท
- ตาม ป.วิแพ่ง ให้ถือว่าเป็นคดีที่ไม่มีทุนทรัพย์ ฉะนั้นเมื่อจะดำเนินคดี ประเภทนี้ก็ต้องร้องต่อศาลแพ่ง ศาลจังหวัด // ศาลแขวงหรือผู้พิพากษาคนเดียวไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ไม่มีข้อพิพาทได้

- คดีล้มละลาย

- ศาลแขวงหรือผู้พิพากษาคนเดียว ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย เพราะ ตาม พ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ.2483

- ม.149 บัญญัติว่า “ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เว้นแต่ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลาย” ฉะนั้นคดีที่โจทก์ฟ้องลูกหนี้ล้มละลายทุกเรื่อง จึงฟ้องร้องต่อศาลซึ่งมิใช่ศาลแขวง ศาลแขวงไม่มีอำนาจรับคดีล้มละลายไว้พิจารณาพิพากษาได้

- คดีแพ่งที่มีผู้เสียหายหลายคนในกรณีเช่นเดียวกัน
- คดีที่เกิดขึ้นในกรณีเดียวกันแต่มีผู้เสียหายหลายคน กรณีเช่นนี้ ศาลแขวงสามารถรับไว้พิจารณาพิพากษาได้ ถึงแม้ว่าจะรวมสำนวนทั้งหลายเข้าด้วยกันแล้วมีมูลค่าเกิน 300,000 บาท ซึ่งเกินอำนาจของศาลแขวงก็ตามเพราะพิจารณาผู้เสียหายแต่ละรายๆไป แล้วมีคนใดเกิน 300,000 บาท
- แต่คดีที่มีผู้เสียหายหลายคน มีคนเดียว ฟ้องคดีมีทุนทรัพย์เกิน 300,000 บาท ศาลแขวงจะรับคดีมาพิจารณากับคนอื่นๆไม่ได้ เพราะทุนทรัพย์ที่เรียกร้องเกิน 300,000 บาท ซึ่งเกินอำนาจของศาลแขวง จึงต้องไปยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง แล้วแต่กรณี

- คำร้องขัดทรัพย์

- คำร้องขัดทรัพย์มีลักษณะคล้ายกับคำฟ้อง หากไม่ตกลงกันก็จะต้องนำพยานเข้ามาสืบเพื่อแสดงว่าทรัพย์นั้นเป็นของจำเลยหรือของผู้ร้องขัดทรัพย์ (เจ้าของทรัพย์ก็ต้องร้องขอต่อศาลว่าทรัพย์นั้นเป็นของผู้ร้อง ขอให้ศาลไต่สวนแล้วสั่งปล่อยการยึดทรัพย์นั้นเสีย)
- ฎ. 901/2511 คดีเดิมเป็นของศาลใด การร้องขอขัดทรัพย์ให้กระทำศาลนั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีราคาทรัพย์สินนั้นเกินอำนาจของศาลเดิมหรือไม่
- สรุป การร้องขัดทรัพย์นั้นศาลใดเป็นผู้ออกหมายบังคับคดียึดทรัพย์ ถ้ามีผู้ร้องขัดทรัพย์ว่าทรัพย์ที่ยึดนั้นไม่ใช่ของผู้แพ้คดี การร้องนั้นให้ร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดียึดทรัพย์นั้น โดยไม่ต้องคำนึงราคาทรัพย์นั้นจะมีราคาเท่าใด

- ดอกผล

- ดอกผลของทุนทรัพย์นับแต่วันฟ้องไม่รวมอยู่ในทุนทรัพย์ซึ่งจะคำนวณว่า คดีอยู่ในอำนาจของศาลใดแต่ดอกผลที่มีอยู่ก่อนวันฟ้องและขอมาในฟ้องด้วย การคำนวณแล้วเกิน 300,000 บาท คดีนั้นย่อมเกินอำนาจของศาลแขวง

- ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ

- * ไม่คิดรวมเป็นทรัพย์ด้วย
- * ทุนทรัพย์เพิ่มขึ้นภายหลัง
- * หากเกินอำนาจที่ศาลจะรับไว้พิจารณาพิพากษาได้ ศาลจะต้องสั่งจำหน่ายคดีให้โจทก์ไปฟ้องใหม่ยังศาลที่มีอำนาจต่อไป // กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตาม ม.31(4) เพราะศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทไม่เกิน 300,000 บาทเท่านั้น

- คดีมรดก

- เฟ่งเล็งถึงทุนทรัพย์เฉพาะส่วนผู้ขอแบ่งจากกองมรดกเป็นสำคัญ กองมรดกจะมีจำนวนเท่าไรไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง หากจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ก็อยู่ในอำนาจของศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษา

- ฟ้องแย้ง

- ฟ้องแย้งในมูลคดีเดิม เมื่อจำเลยฟ้องแย้งเกินอำนาจของศาลแขวง และได้นำฟ้องแย้งไปฟ้องยังศาลแขวง ๑ ก็บังคับให้ตามคำฟ้องแย้งของจำเลยไม่ได้ (ฎ.561/2491) หากนายแดงฟ้องแย้งเรียกค่าเสียหายเพียงไม่เกิน 300,000 บาท นายแดงย่อมฟ้องได้ที่ศาลแขวงเดิมนั่นเอง
- หากมีบุคคลภายนอกมิใช่คู่ความร้องเข้ามาเป็นคู่ความด้วยร้องสอด คำร้องสอดเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์หรือไม่มีทุนทรัพย์ ก็ต้องแยกคดีต่างหากจากฟ้องเดิมหากเกินอำนาจของศาลแขวง ๑ ก็รับร้องสอดไม่ได้

- โจทก์หลายคน จำเลยหลายคน

- หากโจทก์หลายคนไม่มีผลประโยชน์ร่วมกันต่างคนต่างเรียกร้องในสิทธิหรือในความเสียหายของตน ต้องถือจำนวนทุนทรัพย์แยกจากกันแต่ละคน // แต่ถ้าโจทก์แต่ละคนมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลคดี จะต้องถือเอาจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์ได้ร่วมกันฟ้องมาในคดี

- ราคาทรัพย์สินที่พิพาท

- ถ้าโจทก์ระบุงราคาทรัพย์สินที่เรียกร้องมาในฟ้องและจำเลยไม่ได้แย้งเป็นอย่างอื่น หรือคู่ความรับกันว่าราคา
- ทรัพย์สินที่พิพาทมีราคาเท่าใดก็ถือตามนั้น // แต่หากศาลเห็นว่าราคาที่คู่ความรับกันมา หรือราคาที่ตกลงกันไม่ใช่ราคาที่แท้จริง ศาลอาจตีราคาใหม่ได้เสมอ ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ต้องถือเอาราคาที่แท้จริงที่เป็นอยู่ในขณะยื่นฟ้อง

- 7) อำนาจการพิจารณาพิพากษาคดี
- ม.17 และ ม.25(5) บัญญัติให้ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราดังกล่าวไม่ได้
- โดยอธิบายอำนาจการรับคดีอาญาไว้พิจารณากับอำนาจพิพากษาคดีอาญา แยกกัน

- 7.1 อำนาจในการรับฟ้องคดีอาญาไว้ในพิจารณา
- ความผิดที่โจทก์ฟ้องจำเลยนั้นมีโทษจำคุกอย่างสูงสุดไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกว่านี้ ศาลแขวงจึงจะรับฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาได้ // สำหรับกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท มาตรา 90 ป.อาญา บัญญัติให้ใช้กฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดแก่จำเลยในกรณีนี้หากโทษหนักที่สุดเกินอำนาจของศาลแขวง และมีโทษเบาที่อยู่ใอำนาจของศาลแขวงปะปนอยู่ด้วย ศาลแขวงจะรับคดีนี้ไว้พิจารณาไม่ได้ (ฎ.1869/2493)

- 7.2 อำนาจในการพิพากษาคดีอาญา
- ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูง ไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราดังกล่าวไม่ได้

เขตศาลและอำนาจศาล

- 1.1.2 กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตาม ม.25(5)
- แล้วเห็นว่าควรพิพากษาลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือนหรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างเกิน อัตราดังกล่าว
- ถือเป็นกรณี มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ผู้พิพากษาศาลแขวงจะทำคำพิพากษาจึงต้องเป็นไปตาม ม.29(3) “ในระหว่างการทำคำพิพากษาคดีใดหากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไปได้ ให้ผู้พิพากษาดังต่อไปนี้มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา

- ในศาลชั้นต้น ได้แก่ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล แล้วแต่กรณี ให้ผู้ทำการแทนในตำแหน่งต่างๆตาม มาตรา 8 มาตรา 9 และ มาตรา 13 มีอำนาจตาม (1) (2) และ (3) ด้วย
- ดังนั้น ในกรณีที่ผู้พิพากษาศาลแขวงจะทำคำพิพากษาลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราดังกล่าว // ผู้ที่จะร่วมลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา ก็คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวง หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาคที่ศาลแขวงนั้นอยู่ในเขตอำนาจ หรือผู้ทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค หลังจากตรวจคดีเสร็จแล้ว

- การเพิ่มโทษ ลดโทษ

- กรณีจำเลยเคยต้องโทษลักทรัพย์มาก่อน **จะต้องเพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง** ตาม ม.93 ลงโทษจำคุก 1 ปี 6 เดือน **ลดฐานรับสารภาพให้กึ่งหนึ่ง** **คงเหลือโทษจำคุก 9 เดือน** เช่นนี้ เป็นเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ จะต้องให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรืออธิบดีผู้พิพากษภาค หรือผู้ทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษภาคตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเป็นองค์คณะด้วย

- กระทำความผิดกรรมเดียวผิดหลายบท

- มาตรา 90 ป.อาญา “เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายที่มีบทหนักที่สุด ลงโทษแก่ผู้กระทำผิด”

- ดังนั้นศาลแขวงซึ่งจะรับคดีไว้จะต้องพิจารณาดูว่าโทษบทที่หนักที่สุดในฟ้องนั้นเกินอำนาจของศาลแขวงหรือไม่ ถ้าเกินศาลแขวงจะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาไม่ได้ ถึงแม้ว่าความผิดบทเบาว่าจะอยู่ในอำนาจของศาลแขวงก็ตาม (ฎ.1869/2493)

- กระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน
- ถู้อัตราโทษของความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้แต่ละกระทงเป็นเกณฑ์ ฉะนั้นเมื่อโทษแต่ละกระทงจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปีจึงอยู่ในอำนาจของศาลแขวงที่จะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้
- สำหรับการพิพากษา ศาลแขวงมีอำนาจพิพากษาคดีจำคุกคดีในแต่ละกระทงได้ไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างไม่เกินอัตราดังกล่าวมาแล้ว

- หากลงโทษจำคุกจำเลยในแต่ละกระทง หรือกระทงใดกระทงหนึ่ง เกินกว่า 6 เดือนหรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวมาแล้ว // ศาลแขวงก็มีอำนาจที่จะพิพากษาได้แต่ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอำนาจมีอาจก้าวล่วงได้ตาม ม.31(2) จะต้องให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวง หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาคตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเป็นองค์คณะด้วยตาม ม.29(3)
- แต่การลงโทษของศาลแขวงนั้น เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วต้องไม่เกิน 10 ปี เพราะใน ม.91(1) นั้นกำหนดให้ เมื่อศาลได้ลงโทษผู้ที่ได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษหรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้ว โทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกิน 10 ปี เพราะโทษของความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (ศาลแขวงมีอำนาจรับคดีอาญาไว้พิจารณาพิพากษาได้ เฉพาะคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงสุดไม่เกิน 3 ปี)

- คดีอาญาที่มีคำขอส่วนแบ่งปะปนอยู่ด้วย
- กรณีพนักงานอัยการฟ้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลแขวงที่จะรับพิจารณาได้ แม้ราคาทรัพย์สินจะเกิน 300,000 บาทซึ่งเกินอำนาจของศาลแขวงก็ตามก็ยังสามารถฟ้องที่ศาลแขวงได้เพราะคดีอาญาอยู่ในอำนาจของศาลแขวง
- นอกจากนี้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน เพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือ ได้รับความเสื่อมเสียต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่ตนก็ได้ และการยื่นคำร้องขอผู้เสียหายจะต้องยื่น คำร้องก่อนเริ่มสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยขาดคดี

- กักกันและการควบคุมตัวในสถานพยาบาล

- กักกันมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดติดนิสสัยหรือฝักอาชีวะ ศาลแขวงมีอำนาจพิพากษาให้กักกันจำเลยได้ แม้จะกักกันตั้งแต่ 3-10 ปีก็ตาม ศาลอาจส่งตัวไปคุมขังไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปีก็ได้ การส่งเช่นนี้ศาลแขวงย่อมกระทำได้เพราะมิใช่โทษจำคุก

- การรอลงโทษ

- เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิด และกำหนดให้จำคุกจำเลย แต่มีเหตุอันควรปราณีแก่จำเลย ยังไม่สมควรลงโทษจำคุกให้รอลงโทษไว้ก่อนเช่นนี้ ศาลแขวงก็จะต้องกระทำให้อยู่ภายในอำนาจของศาลแขวงเช่นกัน กล่าวคือ โทษที่ลงแก่ผู้กระทำผิด จะต้องเป็นโทษที่ศาลแขวงมีอำนาจพิพากษาได้
- การรอลงโทษนั้นตาม ป.อาญา ม.58 กำหนดว่า ถ้าภายในระยะเวลาที่ศาลรอลงโทษตาม ม.56 ที่ผู้ถูกรอลงโทษได้กระทำผิดอีก ซึ่งมีใช้ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังบวกโทษที่รอลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษคดีหลัง

- คดีแรกจำเลยได้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสตาม ป.อาญา ม.297 มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน - 10 ปี ศาลอาญาพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 2 ปี แต่ให้รอกการลงโทษไว้มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี ครั้นต่อมาอีก 1 ปี จำเลยได้กระทำฐานร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสตาม ป.อาญา ม.295 ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เห็นว่าคดีนี้ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ และโทษในคดีแรกที่ศาลอาญาพิพากษาลงโทษจำคุกไว้ 2 ปีนี้ // ศาลแขวงก็มีอำนาจเอาโทษนี้ มารวมกับโทษที่ศาลแขวงพิพากษาในคดีหลังแม้ว่ารวมกันแล้วจะเกินอำนาจของศาลแขวงก็ตาม เพราะเป็นกรณีที่ศาลแขวงกระทำตาม ป.อาญา ม.58 ซึ่งศาลที่พิพากษาในคดีหลัง จะต้องเอาโทษในคดีแรกมารวมกับโทษในคดีหลัง จึงเป็นโทษจริงๆ ที่จำเลยจะได้รับศาลแขวงมิได้ดุลพินิจอันใดเลย เพียงแต่ปฏิบัติตาม ป.อาญา ม.58 เท่านั้น // ฉะนั้น ถ้าคดีที่จำเลยกระทำความผิดในคดีหลังเป็นความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลแขวงมาจะพิจารณาพิพากษาได้ ศาลแขวงก็มีอำนาจรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาและมีอำนาจนำโทษในคดีแรกมารวมกับโทษที่ศาลแขวงพิพากษาในคดีหลังด้วย

- การรอกำหนดโทษ

- ระยะเวลาที่ศาลรอกำหนดโทษผู้นั้นได้กระทำความผิดอีกซึ่งความผิดนั้นมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยสำหรับความผิดนั้น ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอกำหนดโทษไว้ในคดีก่อนบวกรับเข้ากับโทษในคดีหลัง

- โทษปรับ

- ตาม ม.17 และ ม.25(5) โทษปรับที่ศาลแขวงจะรับไว้พิจารณาได้จะต้องไม่เกิน 60,000 บาท

- กักขังแทนค่าปรับ

- เมื่อจำเลยถูกศาลพิพากษาลงโทษ แต่จำเลยไม่ยอมชำระค่าปรับ จำเลยต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ในอัตรา 500 บาทต่อวัน

- การกักขังแทนค่าปรับนี้มีใช้โทษจำคุก ดังนั้น ศาลแขวงหรือผู้พิพากษาคณะเดียวลงโทษปรับ จำเลยได้ไม่เกิน 10,000 บาท

- **1.2 ศาลจังหวัด** ศาลจังหวัดจะส่วนใหญ่มีเขตอำนาจตลอดทั้งจังหวัดที่ศาลนั้นตั้งอยู่
- 1.2.1 อำนาจของศาลจังหวัด
  - * มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น ม.18
  - * ต้องใช้ผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกิน 1 คน เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี
  - * ผู้พิพากษาคณะเดียว จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้แต่เฉพาะคดีที่ กฎหมายให้อำนาจพิพากษาได้ กฎหมายให้อำนาจผู้พิพากษาคณะเดียวไว้ตาม ม.25(4)(5) คือ พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทุนทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท หรือพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่างไม่เกินกว่านี้

- 1.2.2 อำนาจของศาลจังหวัดเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง
- ศาลจังหวัดเขตของศาลแขวงและศาลจังหวัดย่อมทับซ้อนกันอยู่ และอำนาจของศาลจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ใน ม. 18 ให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง
- กรณีแรก ท้องที่นั้นมีเพียงศาลจังหวัด ศาลจังหวัดย่อมใช้อำนาจตาม ม.18 สามารถพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและ คดีอาญาทั้งปวง กล่าวคือ มีจำนวนทุนทรัพย์เท่าใด หรือคดีอาญาอัตราโทษเท่าใดก็ตาม ศาลจังหวัดย่อมมีอำนาจรับไว้พิจารณาพิพากษาได้

- กรณีที่สอง หากท้องถิ่นนั้นมีทั้งศาลแขวงและศาลจังหวัด คดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงย่อมต้องฟ้องยังศาลแขวง ส่วนคดีที่เกินอำนาจของศาลแขวงจึงจะนำไปฟ้องยังศาลจังหวัด
- มาตรา18 ว.ท้าย *“ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดและคดีนั้นเกิดขึ้นในเขตของศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวง ให้ศาลจังหวัดนั้นมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจ”*
- 1.2.3 ข้อจำกัดของศาลจังหวัด
- มาตรา 18 บัญญัติให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง แต่อาจถูกจำกัดอำนาจโดยกฎหมายอื่นที่บัญญัติขึ้นมา เช่น คดีเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว ฯลฯ

- 1.3 ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง และศาลแพ่งมีนบุรี

- มาตรา 19 “ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง และศาลแพ่งมีนบุรี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวงและคดีอื่นใดที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น”

- ศาลแพ่ง ศาลแพ่งใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง และศาลแพ่งมีนบุรี มีอำนาจตามเขตอำนาจที่กำหนดไว้ คดีแพ่งดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์หรือไม่มีทุนทรัพย์ คดีมีข้อพิพาทหรือไม่มีข้อพิพาท คดีที่มีทุนทรัพย์ย่อมไม่จำกัดว่าจะต้องมีทุนทรัพย์มากน้อยเพียงใด

- 1.4 ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญาพระโขนง

- มาตรา 19 วรรค 2 “ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น รวมทั้งคดีอื่นใดที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แล้วแต่กรณี”

- ห้ามรับฟ้องคดีที่ศาลอื่นรับฟ้องไว้แล้ว (ม.15)

- มาตรา 15 ห้ามมิให้ศาลยุติธรรมศาลใดศาลหนึ่งรับคดีซึ่งศาลยุติธรรมอื่นได้สั่งรับประทับฟ้องโดยชอบแล้วไว้พิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความหรือตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

- “ประทับฟ้อง” รับผิดชอบไว้พิจารณาพิพากษา
- หากโจทก์จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันต่อศาลใดศาลหนึ่งอีกย่อมเป็นการฟ้องซ้อน
- หากโจทก์ยื่นฟ้องคดีเรื่องใดแล้ว และศาลรับฟ้องไว้พิจารณาจนกระทั่งมีคำพิพากษาแล้ว โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยคนเดียวกันนี้ในเรื่องเดียวกันนั้นถือว่าการฟ้องซ้ำ ต้องห้ามตาม ป.วิแพ่ง ม.148

- เขตศาลชั้นต้น

- มาตรา 16 “ศาลชั้นต้นมีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นไว้ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้ตามเป็นพระราชกฤษฎีกา”

- เขตอำนาจของศาลแพ่งและศาลอาญา

- หากศาลแพ่งและศาลอาญา จะรับคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่งและศาลอาญา อาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษา และ อาจมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจก็ได้

- คดีอยู่ในอำนาจของศาลแขวงนำไปฟ้องศาลจังหวัด
- คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงจะต้องฟ้องศาลแขวง คดีที่เกินอำนาจของศาลแขวงให้ฟ้องที่ศาลจังหวัด
- หากโจทก์นำคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวงไปฟ้องยังศาลจังหวัด ศาลจังหวัดจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาไม่ได้ ศาลจังหวัดจะต้องโอนไปยังศาลแขวงที่มีอำนาจตาม ม.16 ว.ท้าย
- การฟ้องคดีในศาล
- คดีที่ฟ้องต่อศาลหนึ่งแล้วจะนำไปฟ้องอีกศาลหนึ่งไม่ได้ นั่น จะต้องเป็นฟ้องที่ศาลหนึ่งได้สั่งรับประทับฟ้องเป็นคดีของศาลนั้นแล้ว ถ้าคดีนั้นศาลยังไม่สั่งประทับฟ้องไว้ โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะนำไปฟ้องต่อศาลอื่นที่มีอำนาจได้ ถ้าเป็นคดีที่ศาลได้พิพากษาไปแล้ว คู่ความจะนำมาฟ้องอีกไม่ได้ เป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตาม ป.วิอาญามาตรา 39 และ ป.วิแพ่งมาตรา 148

ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลฎีกา

- ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค เป็นศาลชั้นกลางรับพิจารณาคดีที่ คู่ความอุทธรณ์มาจากศาลชั้นต้น กล่าวคือ คู่ความไม่พอใจคำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาลชั้นต้นก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ // แต่มีบางกรณีได้ยกเว้นให้ อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค คือ คดี แรงงาน คดีภาษีอากร คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดี แพ่งที่อุทธรณ์เฉพาะข้อกฎหมาย และผู้อุทธรณ์ขออนุญาตยื่นอุทธรณ์โดยตรง ต่อศาลฎีกา ตาม ป.วิแพ่ง มาตรา 23 ทวิ
- ปัจจุบันศาลอุทธรณ์ มีจำนวน 10 ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ และ ศาล อุทธรณ์ภาค อีก 9 ศาล

- อำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค (ม.22)
- มาตรา 22 “ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์และว่าด้วยเขตอำนาจศาล และมีอำนาจดังต่อไปนี้
  - (1) พิพากษายืนตาม แก้ไข กลับ หรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ในเมื่อคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
  - (2) วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมาย
  - (3) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น”

- คดีบางประเภทที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคพิพากษา หรือคำสั่งแล้วยุติเสร็จเด็ดขาด คู่ความจะฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาไม่ได้
- การอุทธรณ์ของคู่ความจะต้องอุทธรณ์ภายในกำหนดอายุความ คือ คดีแพ่งจะต้องอุทธรณ์ภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา // คดีอาญาจะต้องอุทธรณ์ภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา // หากพ้นกำหนดระยะนี้แล้วไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ ถือว่าคดีนั้นเป็นอันยุติคำพิพากษาของศาลชั้นต้น
- ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีไปตามสำนวนและพยานหลักฐานที่ส่งมาจากศาลชั้นต้น // ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ไม่ต้องมีการสืบพยานเหมือนกับศาลชั้นต้นเพียงแต่พิจารณาคำฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ และพยานหลักฐานในสำนวน แต่คู่ความขอแถลงการณ์ด้วยวาจาศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องฟังคำแถลงการณ์นั้น ก็อนุญาตให้มีการแถลงการณ์ด้วยวาจาได้

- หากไม่มีการแถลงการณ์ด้วยวาจาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค จะพิจารณาตามสำนวนที่ส่งมาจากศาลชั้นต้น แล้วพิพากษาคดีไปตามความเห็นของศาลอุทธรณ์ จะเอาหลักฐานอื่น ๆ นอกสำนวนมาประกอบการวินิจฉัยไม่ได้ เว้นแต่
- (1) คดีที่อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง แต่ปรากฏว่าข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลชั้นต้นยังไม่ได้ฟังมาว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นประการใด // ศาลอุทธรณ์มีอำนาจส่งศาลชั้นต้นพิจารณาสำนวนว่าควรเชื่อถือข้อเท็จจริงในกรณีนั้นอย่างไรแล้วให้ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ตามรูปคดี

- (2) ตามสำนวนที่ศาลชั้นต้นนำมา หลักฐานในข้อที่คู่ความอุทธรณ์ขึ้นมา ยังไม่พอเพียงที่จะวินิจฉัยปัญหาตามอุทธรณ์นั้น ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานที่สืบพยานอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นในประเด็นนั้น (ศาลอุทธรณ์มักจะสั่งสำนวนคืนไปยังศาลชั้นต้นช่วยสืบพยานให้ตามข้อประเด็นที่ศาลอุทธรณ์กำหนดไป)
- (3) คดีที่มีการแถลงการณ์ด้วยวาจาทนายความ คู่ความ ศาลอุทธรณ์ฟังคำแถลงการณ์นั้นประกอบพิจารณาได้ด้วยเมื่อเกี่ยวกับประเด็นในคดี

- เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ได้พิเคราะห์พยานหลักฐานในสำนวนแล้วก็มีอำนาจพิพากษาคดีได้ดังต่อไปนี้ คือ ยืน ยก แก้ และกลับ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น
- “พิพากษายืน” หมายความว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นถูกต้องแล้ว แม้เหตุผลจะต่างกับศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แต่ผลของคดีนั้นเป็นอย่างเดียวกัน

- **“คำพิพากษายก”** หมายความว่า การที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตัดสินยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมีได้ 2 อย่างคือ
- 1. คำฟ้องอุทธรณ์นั้นไม่เป็นอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์จะรับไว้วินิจฉัย เช่น อุทธรณ์ที่มีข้อห้ามมิให้อุทธรณ์
- 2. คำพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา เช่น คดีที่โทษจำคุก ศาลพิจารณาไปโดยไม่สอบถามจำเลยว่าต้องการทนายหรือไม่ และศาลชั้นต้นได้พิจารณาไปโดยไม่มีทนายทักซักค้ำนคำพยาน ซึ่งถือว่าผิดกระบวนการพิจารณา เมื่ออุทธรณ์ขึ้นมาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคก็ให้ยกคำพิพากษาซึ่งไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณานั้นได้ หรือผู้พิพากษาคนเดียวลงชื่อในคำพิพากษาในคดีที่เกินอำนาจซึ่งไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
- การที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค พิพากษายกฟ้องคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเท่ากับว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นบกพร่องใช้บังคับให้กับคู่ความปฏิบัติตามไม่ได้

- “คำพิพากษาแก้” หมายความว่า คำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั้นมี ส่วนถูกบ้างบางส่วนและไม่ถูกบางส่วนจึงพิพากษาแก้เฉพาะส่วนที่เห็นว่า ผิด และพิพากษายืนในส่วนที่ถูก
- “พิพากษากลับ” เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ได้ ตรวจสอบสำนวนและพยานหลักฐานแล้วมีความเห็นไม่ตรงกับศาลชั้นต้น ไม่ว่าจะ ในข้อเท็จจริงหรือในข้อกฎหมาย

- อำนาจพิเศษของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค
- 1. พิพากษายืนตาม แก้ไข กลับหรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ในเมื่อคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.วิอาญา ม.22(1)
- เป็นกรณีให้อำนาจแก่ศาลอุทธรณ์เป็นพิเศษ เพื่อความรอบคอบถี่ถ้วนในการพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีที่มีโทษหนัก (คดีอาญาที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือโทษประหารชีวิต) แม้อคดีนั้นจะไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตาม ป.วิอาญา ม.245 ว.2

- การพิพากษาของศาลอุทธรณ์นั้น ในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตนี้ ศาลชั้นต้นเป็นผู้ส่งสำนวนมาสู่ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษา มิใช่คู่ความเป็นฝ่ายอุทธรณ์มาเหมือนคดีประเภทอื่นๆ และคดีที่ศาลชั้นต้นจะต้องส่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาอีกครั้งนี้ จะต้องเป็นคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจริง ๆ ให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น
- การพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลชั้นต้นส่งสำนวนให้พิจารณาพิพากษานั้น เมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสำนวนพยานหลักฐานแล้วจะพิพากษายืนตาม แก้ไข กลับ หรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่การพิพากษาแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั้น ศาลอุทธรณ์จะไปแก้ไขโดยพิพากษาเพิ่มโทษให้สูงขึ้นไม่ได้
- ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขหรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ในกรณีที่ศาลชั้นต้นส่งสำนวนมาตามกฎหมายนั้น คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด คู่ความไม่พอใจย่อมมีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ได้ (คดีอาญาที่คู่ความอุทธรณ์เองนั้นแม้ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายืนตาม คู่ความก็ยังฎีกาได้)

- 2. ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจชี้ขาดคำร้องคำขอที่ยื่นตามกฎหมาย ม.22(2)
- ในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นอาจจะมีคำสั่งบางประการ และคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่กฎหมายอนุญาตให้อุทธรณ์ได้มิใช่คำสั่งระหว่างพิจารณา // คำสั่งเหล่านี้เป็นคำสั่งที่ทำให้คดีหยุดชะงักมิใช่คำสั่งระหว่างพิจารณาคู่ความ จึงย่อมมีสิทธิคัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้นได้ ผู้อุทธรณ์จึงอุทธรณ์คำสั่งนี้ไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องที่ยื่นตามกฎหมายคัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้นตาม ม.22(2)

- 3. วินิจฉัยชี้ขาดที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น ม.22(3)
- ถ้ามีกฎหมายฉบับใดกำหนดไว้ให้ศาลอุทธรณ์เป็นผู้ชี้ขาดเป็นไปตามกฎหมายนั้น โดยแท้
- การอุทธรณ์คดีพิพาทเกี่ยวกับแรงงาน
- เมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแรงงาน ให้อุทธรณ์ได้เฉพาะข้อกฎหมายไปยังศาลฎีกา ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลแรงงานซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และให้ศาลแรงงานส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแก่ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ฝ่ายนั้นได้รับสำเนาอุทธรณ์ // เมื่อได้แก่หรือไม่แก่อุทธรณ์ภายใน 7 วันดังกล่าว ให้ศาลแรงงานรีบส่งสำนวนไปยังศาลฎีกา

- การอุทธรณ์คดีภาษีอากร
- การอุทธรณ์คดีภาษีอากรตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร ม.24 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรนั้นให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น // แต่คำสั่งบางอย่างตาม ม.26 คำสั่งให้ จำคุก กักขัง ปรับ หรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อุทธรณ์ฎีกาตาม ป.วิ.แพ่ง
- การอุทธรณ์คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- มาตรา 38 แห่ง พ.ร.บ. ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้กำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไปยังศาลฎีกาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

- ศาลฎีกา (มีศาลเดียวทั่วราชอาณาจักร)
- มาตรา 23 “ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาโดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่กรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- คดีที่ศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไป”
- เมื่อศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งแล้วคู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านต่อไป ถือว่าคดีนั้นถึงที่สุดแล้ว

องค์คณะผู้พิพากษา

- “องค์คณะผู้พิพากษา” หมายความว่า จำนวนผู้พิพากษาอย่างน้อยที่จะต้องร่วมกันพิจารณาพิพากษาคดี จึงจะทำให้การพิจารณาคดีนั้นชอบด้วยกฎหมาย
- คดีใดที่จำนวนผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไม่ครบองค์คณะแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมถูกศาลสูงกว่าพิพากษาหรือสั่งให้ยกเลิกได้เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกา

- องค์คณะผู้พิพากษาหนึ่งคน (อำนาจผู้พิพากษาคนเดียว)
- ม.24 และ ม.25 ได้กำหนดให้อำนาจผู้พิพากษาคนเดียวไว้
- ม.24 เป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวทุกๆ ไป ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาใด ตั้งแต่ศาลฎีกาจนถึงศาลชั้นต้น ศาลแขวง ก็มีอำนาจตาม มาตรา 24 ทั้งสิ้น กล่าวคือ บุคคลใดที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษา จะมีอำนาจตาม มาตรา 24 คือ
  1. ออกหมายเรียก ออกหมายศาล ออกหมายสั่ง ให้ส่งคนมาจากหรือไปยัง จังหวัดอื่น
  2. ออกคำสั่งใดๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี

- แต่อำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวตาม ม.25 นั้น เป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวซึ่งอยู่ในศาลชั้นต้นเท่านั้น ซึ่งอำนาจตาม ม.25 มีดังนี้
  - (1) ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง
  - (2) ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย
  - (3) ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา
  - (4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท ราคาทรัพย์สินที่พิพาท หรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
  - (5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

- ผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจตาม (3) (4) และ (5)
- ม. 25 ให้อำนาจผู้พิพากษาคนเดียวในศาลชั้นต้นนั้นได้จำกัดอำนาจของผู้พิพากษาประจำศาลไว้ // โดยห้ามมิให้ผู้พิพากษาประจำศาลไต่สวนมูลฟ้อง และมีคำสั่งในคดีอาญา (ม.25(3)) ห้ามมิให้พิจารณาคดีแพ่ง และคดีอาญาซึ่งผู้พิพากษาคนเดียว (ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมีอำนาจ) (ม.25(4)(5))

- องค์คณะผู้พิพากษา 2 คน

- มาตรา 26 “ภายใต้บังคับมาตรา 25 ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น นอกจากศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกิน 1 คน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง”

- จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นว่า องค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง และองค์คณะ 2 คนนี้จะต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกิน 1 คน ดังนั้นศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรีศาลอาญารุงเทพใต้ ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญาพระโขนง ศาลอาญามีนบุรี และศาลจังหวัด จะต้อง มีผู้พิพากษา 2 คนเป็นองค์คณะจึงจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง

- ศาลยุติธรรมอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ย่อมเป็นไปตามนั้น จึงมีดังนี้
- 1. ศาลเยาวชนและครอบครัว : ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน อย่างน้อยต้องเป็นเพศหญิงอีก 1 คน จึงจะเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวได้
- 2. ศาลแรงงาน : ต้องมีผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละเท่าๆกัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี
- 3. ศาลภาษีอากร : ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากร แต่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเหมือนศาลพิเศษอื่นๆ

- 4. ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ : จะต้องเป็นผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงจะเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษานั้นจะต้องบังคับตามเสียงข้างมาก ม.19//แต่ผู้พิพากษาคนหนึ่งก็มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือออกคำสั่งใดๆ นอกจากการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีได้ ม.20
- 5. ศาลชั้นต้นใน 4 จังหวัดภาคใต้ : ได้แก่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล มีข้อยกเว้นผิดแปลกไปจากศาลอื่น ๆ กล่าวคือ ถ้าจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องด้วยมรดก ซึ่งโจทก์และจำเลยนับถือศาสนาอิสลาม จะต้องใช้กฎหมายอิสลามบังคับแก่คดีนั้นแทน ป.แพ่งและพาณิชย์ ฉะนั้นการพิจารณาคดีประเภทนี้ต้องมีผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอิสลาม ที่เรียกว่า ตะโตะยุติธรรม 1 นาย นั่งพิจารณาคดีพร้อมด้วยผู้พิพากษาศาลจังหวัด โดย ตะโตะยุติธรรมทำหน้าที่ ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท
- คดีที่ต้องใช้ตะโตะยุติธรรมในการพิจารณานั้นต้องประกอบไปด้วยบุคคลและสถานที่ตั้ง 2 ประการคือ บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีต้องเป็นคนอิสลาม และคดีนั้นต้องเกิดในเขต 4 จังหวัดภาคใต้เท่านั้น

- ในคดีต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดว่าต้องใช้ผู้พิพากษา 2 คนจึงเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษานั้น ก็ต้องใช้ผู้พิพากษา 2 คนพิจารณาพิพากษา หากการนั่งพิจารณาจดจำคำพยานมีผู้พิพากษาเพียงคนเดียวเป็นผู้พิพากษา การนั่งพิจารณานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย (ฎ.157/2480)
- การคัดค้านว่าผู้พิพากษาชั้นต้นนั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะนั้นต้องคัดค้านเสียในขณะนั้นจะมาร้องคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ไม่ได้ (ฎ. 535/2480) และการที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นนั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะ คู่ความมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านได้ตั้งแต่ในขณะนั้น แต่ละเลยไม่โต้แย้งคัดค้านในเวลาอันสมควร จึงถือได้ว่าสละสิทธินั้นแล้ว จะยกขึ้นโต้แย้งในชั้นฎีกาไม่ได้ (ฎ. 1903/2517)

- องค์คณะผู้พิพากษา 3 คน

- มาตรา 27 “ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคหรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี
- ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค และผู้พิพากษาศาลฎีกาที่เข้าประชุมใหญ่ในศาลนั้นหรือในแผนกคดีของศาลดังกล่าว เมื่อได้ตรวจสำนวนคดีที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมแผนกคดีแล้ว มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจความเห็นแย้งได้ด้วย”
- เห็นได้ว่า ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลฎีกา จะต้องเป็นผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คนจึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ // แม้ในบางคดีในการพิจารณาพิพากษาในศาลชั้นต้น สามารถใช้ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา หากคดีนั้นมีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ไม่สามารถที่จะใช้องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีเพียงคนเดียวดังเช่นในศาลชั้นต้นได้ จะต้องใช้ผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คนซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

- ที่ประชุมใหญ่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคและศาลฎีกา
- คดีแพ่ง
- การนำคดีแพ่งเข้าที่ประชุมใหญ่ นั้น ป.วิแพ่ง ม.140 ว.3 กำหนดว่า “ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณีเห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดหรือคดีเรื่องใดโดยที่ประชุมใหญ่ ก็ให้วินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่
- ภายใต้บังคับ ม.13 ที่ประชุมใหญ่ นั้น สำหรับศาลอุทธรณ์ให้ประกอบด้วยอย่างน้อยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะไม่น้อยกว่า 10 คน // สำหรับศาลฎีกา ให้ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้นและให้ประธานศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณีหรือผู้ทำการแทนเป็นประธาน

- คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีก 1 เสียง เป็นเสียงชี้ขาด
- คดีที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ด้วยว่า ปัญหาใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุมใหญ่ แม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณาก็ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือทำคำสั่งในคดีนั้นได้ และ เฉพาะในศาลอุทธรณ์ให้ทำความเห็นแย้งได้”

- คติอาญา
- ป.วิอาญา ม.208 “ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ ที่ประชุมใหญ่ให้ประกอบด้วย ผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นประธานการวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็น 2 ฝ่าย หรือเกิน 2 ฝ่ายขึ้นไปจะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่าในที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุม แม้มิใช่ผู้นั่งพิจารณาก็ให้มีอำนาจพิพากษาทำคำสั่ง หรือทำความเห็นแย้งในคดีนั้นได้”
- ป.วิอาญา ม.225 “ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา และว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์มาบังคับในชั้นฎีกาโดยอนุโลม เว้นแต่ห้ามมิให้ทำความเห็นแย้ง”

- ส่วนที่ประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์ภาค ไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่เพื่อวินิจฉัยปัญหาคดีแพ่งและคดีอาญา พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. 2532 ม.7 ได้กำหนดให้ ต้องมีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น
- สรุปได้ว่า ตามประมวลวิธีพิจารณาความ ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาที่เข้าประชุมใหญ่ มีอำนาจทำคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ม.27 ว.2 ยังได้บัญญัติ ให้ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ภาค และผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่เข้าประชุมใหญ่ในศาลนั้นหรือแผนกคดีของศาลนั้นแล้ว เมื่อได้ตรวจสำนวนคดีที่ประชุมใหญ่แล้ว มีอำนาจทำคำพิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้นได้ และในศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ด้วย

- องค์คณะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542
- มาตรา 13 บัญญัติให้ในศาลฎีกาจะต้องมีผู้พิพากษา จำนวน 9 คน เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีจำนวนมากกว่า 9 หรือน้อยกว่า 9 คนไม่ได้

เหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้

- เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้
- การพิจารณาพิพากษาคดีต้องใช้เวลา จึงทำให้บางครั้งผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมายไปรับราชการยังศาลยุติธรรมอื่น หรืออาจถึงแก่ความตาย หรืออาจมีเหตุอื่นใดทำให้ไม่สามารถที่จะพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จได้จึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้พิพากษาคนอื่นมาเป็นองค์คณะแทนต่อไป พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ม.28, ม.29 ให้ผู้พิพากษาซึ่งจะมีอำนาจเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดี และมีอำนาจลงลายมือชื่อ คำพิพากษาได้หากเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้

- 1. เหตุสุดวิสัย

- “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดีจะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือใกล้จะประสพนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น

- 2. เหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้

- ความหมายของคำว่าเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ พระธรรมนูญ ม.30, ม.31 บัญญัติไว้ดังนี้

- มาตรา 30 “เหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามมาตรา 28 มาตรา 29 หมายถึง กรณีที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีนั้นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ หรือถูกคัดค้านและถอนตัวไป หรือไม่อาจปฏิบัติราชการจนไม่สามารถนั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาในคดีนั้นได้”
- มาตรา 31 “เหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามมาตรา 28 มาตรา 29 นอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 แล้วให้หมายความรวมถึงกรณีดังต่อไปนี้ด้วย
  - (1) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวได้สวนมูลฟ้องคดีอาญาแล้วเห็นว่าควรพิพากษายกฟ้อง แต่คดีนั้นมีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดเกินกว่าอัตราโทษตามมาตรา 25(5)
  - (2) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีอาญาตามมาตรา 25(5) แล้วเห็นว่าควรพิจารณาลงโทษจำคุกเกินกว่าหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราดังกล่าว
  - (3) กรณีคำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่งเรื่องใดของศาลนั้นจะต้องกระทำโดยองค์คณะซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาในองค์คณะนั้นมีความเห็นแย้งกันจนหาเสียงข้างมากมิได้
  - (4) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีแพ่งตามมาตรา 25(4) ไปแล้วต่อมาปรากฏว่าราคาทรัพย์สินที่พิพาท หรือจำนวนที่ฟ้องเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาคนเดียว”

- ตามบทบัญญัติข้างต้น เหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้จึงมีความหมายดังนี้
- 1. กรณีที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีนั้นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ “การพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่” นั้น พิจารณาจาก พ.ร.บ. ข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ม.32 บัญญัติไว้ดังนี้
  - มาตรา 32 “ข้าราชการตุลาการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
    - (1) ตาย
    - (2) ได้รับอนุญาตให้ลาออก หรือการลาออกมีผลตามมาตรา 33 วรรคสองและวรรคสี่
    - (3) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
    - (4) โอนไปรับราชการฝ่ายอื่น
    - (5) ออกจากราชการเพื่อไปรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
    - (6) ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา 15 มาตรา 34 หรือมาตรา 35
    - (7) ถูกสั่งลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก
    - (8) วุฒิสภามีมติให้”

- เมื่อพิจารณาตาม ม.32 แห่ง พ.ร.บ. ข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มิได้กล่าวถึงการย้ายไปดำรงตำแหน่งยังศาลอื่น
- แต่เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วย่อม หมายถึง การย้ายไปดำรงตำแหน่งยังศาลอื่นด้วย เพราะเมื่อผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา ย้ายไปดำรงตำแหน่งยังศาลอื่นย่อมทำให้องค์คณะที่เหลืออยู่ไม่อาจที่จะทำการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปได้ จำเป็นจะต้องมีผู้พิพากษามาเป็นองค์คณะแทน

- 2. กรณีที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีนั้นถูกคัดค้านและถอนตัวไป การคัดค้านผู้พิพากษาต้องพิจารณาจาก ป.วิแพ่ง ม.11-14 เช่น ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับอยู่ในคดีนั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น เมื่อผู้พิพากษาผู้ถูกคัดค้านและถอนตัวไปย่อมต้องมีผู้พิพากษาอ่านมาเป็นองค์คณะแทน
- 3. กรณีที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีไม่อาจปฏิบัติราชการจนไม่สามารถนั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาในคดีนั้นได้ เช่น ป่วยต้องเข้ารับการรักษาทัวในโรงพยาบาล เป็นต้น

- 4. กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวได้สวมหมูลฟ้องคดีอาญาแล้วเห็นว่าควรพิพากษายกฟ้อง แต่คดีนั้นมีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดเกินกว่าอัตราโทษตาม ม.25(5) (ม.31(1))
- การได้สวมหมูลฟ้องคดีอาญาของผู้พิพากษาคนเดียวนั้นหากเป็นคดีอาญาที่ฟ้องยังศาลแขวงหรือศาลจังหวัดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและเห็นว่าคดีไม่มีมูลควรพิจารณายกฟ้องย่อมทำได้ // แต่หากคดีนั้นเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี หรือปรับเกิน 60,000 บาท ฟ้องยังศาลจังหวัด หรือศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ หรือศาลอาญารธนบุรี เมื่อผู้พิพากษาคนเดียวของศาลดังกล่าวได้ได้สวมหมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลต้องพิพากษายกฟ้อง กรณีนี้ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามม. 31(1) ซึ่งจะต้องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษามาตร ร่องอธิบดีผู้พิพากษามาตรหรือศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล แล้วแต่กรณีตรวจสำนวนลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา ตามม.29(3) นอกจากนั้น ม.29 ว.ท้าย ยังได้ให้อำนาจผู้ทำการแทนด้วย

- 5. กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีอาญา ตาม ม.25(5) แล้วเห็นว่าควรพิจารณา ลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้น ใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่างเกินอัตราดังกล่าว (ม.31(2))
- เมื่อผู้พิพากษาศาลแขวงหรือผู้พิพากษาศาลจังหวัดคนเดียวได้พิจารณาคดีอาญาอัตราโทษ จำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท แล้วหากจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่ เกิน 10,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับแล้วยอมมีอำนาจพิพากษาได้โดนลำพัง // แต่หากจะลงโทษ จำคุกเกิน 6 เดือนหรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นใด อย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าว ย่อมเป็นเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ ตาม ม.31(2) และผู้ที่มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา เป็นองค์คณะด้วยคือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้ทำการแทน หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาค หรือผู้ทำการแทน (ม.29(3) และว.ท้าย)

- 6. กรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่งเรื่องใดของศาลนั้นจะต้องกระทำโดยองค์คณะซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาในองค์คณะนั้นมีความเห็นแย้งจนหาเสียงข้างมากมิได้ ม.31(3)
- ม.31(3) เป็นกรณีคำพิพากษา หรือคำสั่งคดีแพ่งซึ่งต้องกระทำโดยองค์คณะผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาในองค์คณะนั้นมีความเห็นแย้งกันจนหาเสียงข้างมากมิได้ ถือเป็นเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ซึ่งจะต้องให้ผู้พิพากษาตาม ม.29 ตรวจสำนวนลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา กรณีตาม ม.31(3) ใช้เฉพาะคดีแพ่ง

- 7. กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีแพ่งตาม ม.25(5) ไปแล้วต่อมาปรากฏว่า ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียว (ม.31(4))
- ในกรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาทตาม ม.25(4) ไปแล้ว ต่อมาปรากฏว่า ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินกว่า 300,000 บาทนั้น ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ซึ่งจะต้องให้ผู้พิพากษาตาม ม.28(3) คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาค หรือผู้พิพากษาในศาลนั้นซึ่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาค มอบหมายมาเป็นองค์คณะด้วย // กรณีเช่นนี้ใช้เฉพาะที่เกิดขึ้นในศาลจังหวัดมิใช่ศาลแขวง // หากเกิดขึ้นในศาลแขวง ศาลแขวงจะต้องให้ไปฟ้องยังศาลจังหวัด

การเข้าเป็นองค์คณะระหว่างการพิจารณาและการพิพากษา

- การเข้าเป็นองค์คณะในระหว่างการพิจารณาและพิพากษา
- พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ม.28, ม.29 กำหนดให้ในระหว่างการพิจารณาคดีและในระหว่างทำคำพิพากษา หากมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีไม่อาจจะนั่งพิจารณาคดีต่อไป หรือเมื่อได้พิจารณาเสร็จแล้วอยู่ในระหว่างทำคำพิพากษาคดี หากมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะที่นั่งพิจารณาคดีนั้นไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไปได้ จะต้องผู้พิพากษามาเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาคดีหรือเป็นองค์คณะทำคำพิพากษาต่อไป ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

- มาตรา 28 “ในระหว่างการพิจารณาคดีใด หากมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้น ไม่อาจจะนั่งพิจารณาคดีต่อไป ให้ผู้พิพากษาดังต่อไปนี้นั่งพิจารณาคดีนั้นแทนต่อไปได้
  - (1) ในศาลฎีกา ได้แก่ ประธานศาลฎีกา หรือรองประธานศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมาย
  - (2) ในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ได้แก่ ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ภาคซึ่งประธานศาลอุทธรณ์หรือประธานศาลอุทธรณ์ภาคแล้วแต่กรณี มอบหมาย
  - (3) ในศาลชั้นต้น ได้แก่ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแล้วแต่กรณี มอบหมายผู้ทำการแทนในตำแหน่งตามมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 13 มีอำนาจตาม (1) (2) และ (3) ด้วย”

- มาตรา 29 “ในระหว่างการทำคำพิพากษาคดีใด หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไปได้ ให้ผู้พิพากษาดังต่อไปนี้มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา และเฉพาะในศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลชั้นต้น มีอำนาจทำความเข้าใจเห็นแย้งได้ด้วย ทั้งนี้ หลังจากได้ตรวจคดีนั้นแล้ว
  - (1) ในศาลฎีกา ได้แก่ ประธานศาลฎีกาหรือรองประธานศาลฎีกา
  - (2) ในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ได้แก่ ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณี
  - (3) ในศาลชั้นต้น ได้แก่ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแล้วแต่กรณี ให้ผู้ทำการแทนในตำแหน่งต่างๆ ตามมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 13 มีอำนาจตาม (1) (2) และ (3) ด้วย”
- บทบัญญัติตาม ม.28, ม.29 ข้างต้นนั้นได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าผู้ใดเป็นองค์คณะแทนผู้พิพากษาที่อาจเป็นองค์คณะต่อไปได้

- การเข้าเป็นองค์คณะแทนในระหว่างพิจารณาคดี
- ม.28 กรณีมีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจนั่งพิจารณาคดีต่อไปได้ ดังนี้
- **1. ศาลฎีกา**
- ม.28(1) กำหนดให้ผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะแทนผู้พิพากษา ซึ่งเป็นองค์คณะเดิมในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ในระหว่างพิจารณาคดี ได้แก่ ประธานศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมาย
- **2. ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค**
- ม.28(2) กำหนดให้ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคซึ่งประธานศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลอุทธรณ์ภาคแล้วแต่กรณีมอบหมาย เข้าเป็นองค์คณะแทนองค์คณะเดิมในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ // นอกจากนี้ ม.28 ว.ท้าย ยังได้ให้ผู้ทำการแทนมีอำนาจด้วย

- **3. ศาลชั้นต้น**

- กรณีศาลชั้นต้นต้องแยกศาลที่มีผู้พิพากษาธิบดีชอบราชการศาล มีตำแหน่งที่เรียกว่า “อธิบดีผู้พิพากษา” (ได้แก่ ศาลแพ่ง แพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญารุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลายกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง) หากมีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ในระหว่างพิจารณาคดี ผู้พิพากษาที่จะมาเป็นองค์คณะแทนได้ ม.28(3) บัญญัติให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นของศาลนั้น ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น มอบหมาย
- ส่วนกรณีศาลจังหวัด หรือศาลแขวง หรือศาลเยาวชนและครอบครัว หากมีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้เกิดขึ้น ผู้ที่จะเข้าเป็นองค์คณะแทนองค์คณะเดิม ม.28(3) ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค หรือผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นของศาลนั้น ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล มอบหมาย
- นอกจากนี้ ม.28 ว.ท้าย ยังได้กำหนดให้ผู้ทำการแทนตาม ม.8 และ ม.9 และ ม.13 มีอำนาจตาม (1) (2) และ (3) ด้วย

- การเข้าเป็นองค์คณะแทนในระหว่างการทำคำพิพากษา

- ม.29 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้กำหนดผู้ที่จะเข้าเป็นองค์คณะแทนในระหว่างการทำคำพิพากษาหากเกิดเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ดังนี้

- 1. ศาลฎีกา

- ม.29(1) หากเกิดเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ในระหว่างทำคำพิพากษาคดีในศาลฎีกาทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้นได้ // ผู้พิพากษาที่จะมีอำนาจลงลายมือทำคำพิพากษาได้ก็คือ ประธานศาลฎีกา หรือรองประธานศาลฎีกาเท่านั้น แต่สำหรับรองประธานศาลฎีกา มีถึง 6 คนจะเป็นรองประธานศาลฎีกาคนใดก็ได้ ม.29(1) มิได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเรียงตามอาวุโส

- **2. ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค**

- ม.29(2) หากเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ในระหว่างการทำคำพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้น // ผู้พิพากษาที่จะมีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา คือ ประธานศาลอุทธรณ์ หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณี // ปัจจุบันตำแหน่ง รองประธานศาลอุทธรณ์มี 3 คน จะเป็นรองประธานศาลอุทธรณ์คนไหนก็ได้ เพราะ ม.29(2) มิได้กำหนดให้เรียงตามอาวุโส

- **3. ศาลชั้นต้น**

- ในศาลชั้นต้นต้องแยกศาลที่มีผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล ซึ่งมีตำแหน่งที่เรียกว่า “อธิบดีผู้พิพากษา” ออกจากศาลที่มีผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล ซึ่งมีตำแหน่งที่เรียกว่า “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” ออกจากกัน

- ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากฎหมายกรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลายกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นศาลที่มีผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาลซึ่งมีตำแหน่งที่เรียกว่า “อธิบดีผู้พิพากษา” ดังนั้น หากเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้น ไม่อาจจะทำคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป // ผู้พิพากษาที่จะมีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา คือ อธิบดีผู้พิพากษา ของศาลนั้นหรือรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้น ส่วน ผู้พิพากษาในศาลนั้นคนอื่นๆไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษาได้ หรือแม้แต่อธิบดีผู้พิพากษาก็ไม่มีอำนาจที่จะมอบหมายให้ผู้อื่นลงลายมือชื่อแทน สำหรับรองอธิบดีผู้พิพากษานั้น ไม่จำเป็นต้องเรียงตามอาวุโส
- กรณี ศาลจังหวัด หรือศาลแขวง ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบราชการศาล เรียกชื่อตำแหน่งว่า “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” ตาม ม.29(3) กำหนดให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาล เป็นผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษา และมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ด้วยส่วนผู้พิพากษาอื่นในศาลนั้นไม่มีอำนาจ // เว้นแต่ผู้พิพากษานั้นได้ทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาล ตาม ม.29 ว.ท้าย
- ม.29 ว.ท้าย ได้กำหนดให้ผู้ทำการแทนในตำแหน่งต่างๆตาม ม.8, ม.9, ม.13 มีอำนาจตาม (1)(2) และ (3) ด้วย

การจ่ายการโอนและการเรียกคืนสำนวนคดี

- การจ่ายการโอนและการเรียกคืนสำนวนคดี

- 1. ผู้รับผิดชอบในการจ่ายโอนคดี ม.32

- มาตรา 32 “ให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกในแต่ละศาล แล้วแต่กรณี รับผิดชอบในการจ่ายสำนวนคดีให้แก่คณะผู้พิพากษาในศาลหรือในแผนกคดีนั้น โดยให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรม

- การออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรมตามวรรคหนึ่งให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญและความเหมาะสมขององค์คณะผู้พิพากษาที่จะรับผิดชอบสำนวนคดีนั้น รวมทั้งปริมาณคดีที่องค์คณะผู้พิพากษาแต่ละองค์คณะต้องรับผิดชอบ”

- ผู้มีอำนาจหน้ารับผิดชอบในการจ่ายสำนวนคดีให้แก่ผู้พิพากษาในศาลเป็นองค์คณะพิพากษาก็คือ ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบในแต่ละศาลนั้นๆ โดยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบราชการย้ายตุลาการของศาลยุติธรรม ซึ่งประธานศาลฎีกาได้วางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายสำนวนคดี พ.ศ. 2544

- 2. การโอนคดีและการเรียกคืนสำนวนคดี

- หากผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบประสงค์จะเรียกคืนสำนวนคดีนั้นๆ ต้องกระทำตาม ม.33

- มาตรา 33 “การเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์คณะผู้พิพากษาใด ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จะกระทำต่อเมื่อเป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาหรือพิพากษาอรรถคดีของศาลนั้น และรองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหรือศาลแขวง ที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้นแล้วแต่กรณี ที่มีได้เป็นองค์คณะในสำนวนคดีดังกล่าวได้เสนอความเห็นให้กระทำได้ (วรรค1)

- ในกรณีที่รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาในศาลจังหวัดหรือศาลแขวงที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้น ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่เรียกคืนหรือโอนนั้น // ให้รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษา ที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับในศาลนั้น เป็นผู้มำนาจในการเสนอความเห็นแทน // ในกรณีที่รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น มีหนึ่งคน หรือมีหลายคนแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่เรียกคืนหรือโอนนั้นทั้งหมด ให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดของศาลนั้นเป็นผู้มำนาจในการแสดงความเห็น (วรรค2)

- ผู้พิพากษาอาวุโส หรือผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจในการเสนอความเห็นตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ในกรณีที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษามีคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้นล่าช้า และผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษานั้นขอคืนสำนวนคดีที่ตนรับผิดชอบอยู่ ให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล แล้วแต่กรณี มีอำนาจรับคืนสำนวนคดีดังกล่าว และโอนให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษาอื่นในศาลนั้นรับผิดชอบแทน”(วรรค 3)

- มาตรา 33 ไม่ว่าจะเป็นการเรียกคืนสำนวนคดี หรือการโอนสำนวนคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์คณะผู้พิพากษาใดนั้น องค์คณะผู้พิพากษานั้นๆ ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ในศาลนั้น และผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบของศาลนั้นต้องการที่จะเรียกคืนสำนวนคดี หรือต้องการที่จะโอนสำนวนคดีไปให้ผู้พิพากษาอื่นเป็นองค์คณะแทนซึ่งต่างกับเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้
- ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบต้องการเรียกคืนสำนวนคดีหรือโอนคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์คณะผู้พิพากษาใด จะกระทำได้เมื่อเป็นกรณีที่กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาหรือพิพากษาคดีของศาลนั้น และจะกระทำโดยลำพังตนเองไม่ได้จะต้องได้มีการเสนอความเห็นให้กระทำได้ // ผู้ที่เสนอความเห็นให้ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบเรียกคืนสำนวนคดีหรือโอนสำนวนคดีได้ คือ ผู้ที่มีตำแหน่งรองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้นเป็นผู้เสนอความเห็นให้กระทำได้ // ส่วนศาลจังหวัดและศาลแขวงไม่มีตำแหน่งรองผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ต้องให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลเท่านั้น เป็นผู้เสนอความเห็นได้ตาม ม.33 ว.1 // และรองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบที่มีอาวุโสสูงสุด หรือผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลจังหวัดหรือศาลแขวงจะต้องมิได้เป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่ได้เสนอความเห็น

- หากรองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้น หรือผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลจังหวัดหรือศาลแขวงไม่อาจปฏิบัติราชการได้ หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่เรียกคืนหรือโอน // ให้รองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบหรือผู้พิพากษาในศาลจังหวัดหรือศาลแขวงที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับในศาลนั้นเป็นผู้มีอำนาจเสนอความเห็นแทน ม.33 ว.2
- หากมีรองผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว หรือมีหลายคนแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่เรียกคืนหรือโอนนั้นทั้งหมด ให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดของศาลนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการเสนอความเห็น ม.33 ว.2
- ม.33 ว.3 กำหนดไว้ให้ผู้พิพากษาอาวุโสหรือผู้พิพากษาประจำศาลเสนอความเห็นการเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดี

- 3. การขอคืนสำนวนคดี

- มาตรา 33 ว.4 บัญญัติให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน หรือองค์คณะผู้พิพากษาสามารถขอคืนสำนวนคดีได้ // แต่จะต้องเป็นกรณีที่มีคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลล่าช้า // เมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษาได้ขอคืน ให้ผู้พิพากษาธิบดีชอบในศาลนั้นมีอำนาจรับคืน และโอนให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษาอื่นในศาลนั้นรับผิดชอบแทนได้